

ΘΕΜΑΤΑ

Η γλώσσα της Υδρίας

Μια από τις βασικές γλωσσικές αποφεις της Υδρίας είναι η απλότητα. Μ αυτή τη θέση της στεκεται αντιθετη σ όλη σχεδόν τη συγχρονη λογοτεχνια, την ποιηση του-λαχιστο στο πιο μεγάλο της μέρος. Ζηταμε απλότητα γραφης, όχι υπερβάση της υπαρκτης, μιλουμενης γλώσσας με τις «αισθητικές» μας ικανότητες, όχι οϊήμα-τική γραφή, όχι την επαρση της περιπλοκης ανυπαρχτης γλώσσας, που δε δικαιωνεται και είναι επικινδυνη για την πνευματική μας υποστα-ση. Γι αυτό βάλαμε σαν προτυπο το δημοτικό τραγούδι, εστώ το Σολωμο: έχον-τας αυτή τη γλώσσα, εμείς τι κάνουμε; Οντας ποιητες, δε μπορούμε να δουμε πως λοξοδρομούμε; Η κάνουμε πως δεν το ξέρουμε; Μπορεί ο ποιητής να ε ξ α-π α τ α ε ι; Δε φοβάται τον Αλαφροΐσκιωτο τον καλο; Η δε μπορεί να τον πα-ρακαλέσει για τη γλώσσα όπως ο Σολωμος; Γλώσσα θέλουμε.

Σωκρ. Α. Σκαρτσής

Η γλώσσα και η εικονα

Τα συμβόλα της γλώσσας, οποτε και όπως δημιουργήθηκαν, σημαίνανε αρχικά πολυ περισσότερα πράγματα κι όχι μόνο φθογγους χωρίς νοημα. Σήμερα όμως η φθορα της γλώσσας είναι τση ώστε λέξεις — συνολα φθογγων — έχουν χασει την ουσια τους. Αυτό είναι γνωστό. Έτσι το σημαίνον, παρα πολλές φορές, δεν έχει σχέση με το σημαινομενο. Αλλωστε αυτό είναι δυσκολο και απο μόνο του. Πολυ περισσότερο, όταν μπει αναμεσα στη λέξη-συμβολο και την ουσια-λέξη ο εκφραστής της ανθρωπος με την υποκειμενικότητα-ατομικότητα και — γιατί όχι; — την προσωπική του φθορα. Ο κινηματογραφος και το θεατρο σε τουτο το σημείο έχουνε απίθανα μεγάλη δυνατότητα: να μιλάνε ακόμα και χωρίς λέξεις, σαν φορείς εννοιων, αλλά με εικονες και επομενως καθολικά, αμεσα και πραγμα-τικά. Και το σπουδαιότερο: όταν ο μυθος θρискεται σε πλήρη αρμονια με την αι-σθητική, τότε ο ανθρωπος θρискει αυτοματα τον εαυτο του και μπορεί να μιλήσει σ οποιοδήποτε μήκος κυματος και με η χωρίς μια καθορισμενη γλώσσα. Αυτό πα-ναπεί ότι εδώ τα συμβόλα λειτουργουν μόνο βοηθητικά και δίπλα στο λογο, αρ-χεγονα και ουσιαστικά. Στον κινηματογραφικο-θεατρικο λογο, ο δημιουργος-παμ-πος επικοινωνει με το θεατη-δεκτη μέσω της εικονας που είναι συγκεκριμενη. Σπανια γι αυτό υπάρχουν δυνατότητες παρεξηγήσεων. Περισσότερο λειτουργει η οραση και λιγότερο η νοηση. Στον ποιητικό όμως λογο συμβαίνει το αντιθετο: η γλώσσα μ ο ν η της — χωρίς τη βοήθεια της εικονας — αναπληρώνει και δη-μιουργει την εικονα: ο ποιητής επικοινωνει μέσω της λέξης που π ρ ε π ε ι να είναι ακριβώς το σημαινομενο. Πρέπει μ άλλα λόγια η γλώσσα μνη να μεταγγι-ζει πλήρως την αλήθεια, το αίσθημα, τη φαντασια, την αισθητική, όλα αυτά μαζί ώστε να μετουσιωθεί ο λογος σε ποιητικό λογο. Εδώ υπάρχει η διαφορά της κι-νηματογραφικής-θεατρικής δημιουργιας και της ποιητικής δημιουργιας. Διαφορά που δηλώνει σαφως τη δυσκολια και συγχρονως την υπεροχη της ποιησης.

Η ποιηση λοιπον είναι πρωταρχικά γλώσσα. Όσο πιο κοντα είναι κανείς στην ποιηση η κάνει ποιηση, τόσο περισσότερο αληθινή είναι η επαφή του με τον εαυτο